

Niko IKIĆ

Dostojanstvo i odnos krsnog i ministerijalnog svećeništva prema enciklici *Ecclesia de eucharistia**

Uvod

Krist, Crkva i sakramenti, a na poseban način euharistija, stoje u neraskidivom ontičkom jedinstvu. Treba naglasiti da je samo ovakav redosljed teološki logičan i ontički kauzalno neophodan. Iz ovoga jasno slijedi načelo: Crkva od Krista a sakramenti od Crkve (*sacramenta ab ecclesia*). Iako u Svetom Pismu ima tekstova o ustanovljenju hijerarhije i primatu, ipak nema direktnog i eksplicitnog teksta o ustanovljenju Crkve kao sveobuhvatnog otajstva Krista, nego Crkvu Krist ustanovljuje zapravo ustanovljujući sakramente, posebice euharistiju i sveti red (*ovo činite meni na spomen*). Iz perspektive važnosti euharistije za bit Crkve govorimo o euharistijskoj ekleziologiji, jer je njezino ustanovljenje istovremeno ustanovljenje, bit i usmjerenje same Crkve. Crkva koja ne bi slavila euharistiju i ostale sakramente, ne bi bila Kristova Crkva. Dakle, Crkva se ostvaruje u svim sakramentima, a posebno u euharistiji, pa stoga vrijedi i načelo: *ecclesia a sacramentis*. Na ovoj crti možemo govoriti o eklezijalnoj euharistiji. Oba načela - *sacramenta ab ecclesia* i *ecclesia a sacramentis*¹ - međusobno se teološki nadopunjuju. Nema sakramenata bez Crkve ali nema ni Crkve bez sakramenata. Zato je ona opći sakrament spasenja² ili kako se izrazio Dionizije Areopagita još krajem 5. ili početkom 6. st.: ona

* Predavanje održano na susretu svećenika vrhbosanske nadbiskupije 17. rujna 2003. u Vrhbosanskoj katoličkoj bogosloviji. Na samom početku dvije napomene. Prvo, tema je ovom skupu toliko poznata i svakidašnja da ju možemo smatrati zaista prvopričesničkom. No, katkada je najteže razumjeti i svojim riječima iznijeti upravo opće poznate stvari, pa je stoga dobro podsjetiti na njih. Drugo, što god budete čuli u ovom predavanju, želim da znate kako se to odnosi i na mene i na vas.

¹ O tome više vidi: Ludger MÜLLER, "Die Kirche als Wurzelsakrament", u: *Ecclesia a sacramentis. Theologische Erwägungen zum Sakramentenrecht*, priredili: Reinhild AHLERS, Libero GEROSA, Ludger MÜLLER, Bonifatius, Paderborn 1992., str. 125-135.

² Usp. *Lumen gentium* (LG), br. 48.

je sakrament sakramenata.³ Završavam ovaj uvod s konstatacijom da je sve ono što je u Kristu bilo vidljivo prešlo u sakramente u krilu Crkve.

Upravo na ovoj kristološko-eklezijalno-sakramentalnoj ravni naslovio je papa Ivan Pavao II. svoju najnoviju encikliku: *Ecclesia de eucharistia* od 17. travnja 2003. Teološka nit i sržne misli ove enciklike leže u apostolskom pismu *Dominicae cenae* (Večera Gospodnja) od 24. veljače 1980. Cilj najnovije enciklike jest ražariti divljenje prema euharistiji preko razmatranja Kristova euharistijskog lica. Želja je da se i danas, kao i nekad kod učenika na putu u Emaus, prepozna Krista u lomljenju kruha. Zadaća mi je, ne da cjelovito predstavim dokument, jer ste ga sigurno pročitali, ili ćete ga čitati ako još niste,⁴ nego da progovorim o liku, dostojanstvu i biti ministerijalnog svećeništva na temelju ove enciklike. Stoga moram dotaknuti pojmove euharistija, Crkva, sakramentalna služba, njihovo poimanje u suvremenoj teologiji, te njihove međusobne odnose. Zato moje izlaganje prelazi okvire same enciklike, ali mu je ona siguran temelj.

Što je to euharistija?

Euharistein znači općenito zahvaljivati, a u posebnom smislu znači govoriti stolnu molitvu, kakvu je izgovorio Isus na Posljednjoj večeri. Pojam izvorno spaja zahvalu i molitvu. Među mnogim usporedbama, slikama, pojmovima i definicijama meni se posebno sviđa ona koja jednostavno kaže da je euharistija sakrament ljubavi.⁵ Ona izriče sve njezine teološke vidike, svu njezinu kristološko-eklezijalnu dubinu i širinu, o čemu će biti kasnije još više riječi.

Kodeks naziva euharistiju "augustissimum sacramentum" (najuzvišeniji)⁶ u kojem se nudi i prima sami prisutni Krist. Kongregacija za sakramente i bogoštovlje naziva je neprocjenjivi dar.⁷

Augustin definira euharistiju pavlovski kao veliki sakrament, kao sakrament posvećenja, znak jedinstva i svezu ljubavi (*sacramentum pietatis, signum unitatis et vinculum caritas*).⁸

³ Usp. *Himmlische Hierarchie*, Bibliothek der Kircheväter (BKV), I, Kempten - München 1911., str.117. Naziv preuzimaju i neki noviji teolozi.

⁴ IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia*, KS, dokumenti 134, Zagreb 2003.

⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Večera Gospodnja*, KS, Zagreb 1980., br. 5.

⁶ Usp. *Zakonik kanonskog prava*, 1983. god., kan. 897.

⁷ Usp. SVETA KONGREGACIJA ZA SAKRAMENTE I BOGOŠTOVLJE, *Neprocjenjivi dar. Uputa o nekim normama o štovanju euharistijskog otajstva*, od 17.04.1980., izd. zajedno s: IVAN PAVAO II., *Večera Gospodnja*, str. 45.

⁸ Oslanja se na 1 Kor 1,17. Usp. *Joanis evangelium tractate* 31,13; PL 35, 1613; CCL 36,226; BKV, V. str. 39 sl., 49.

Ivan Pavao II. slikovito kaže u najnovijoj enciklici da je euharistija komadić neba, koji se otvara na zemlji. Ona je zraka slave nebeskog Jeruzalema, koja probija oblake naše povijesti i baca svjetlo na naš put.⁹

Zanimljivo je da Drugi vatikanski koncil nema posebnog dokumenta o euharistiji. Njezine bitne odrednice razasute su po drugim dokumentima, kao *Lumen gentium*, *Sacrosanctum Concilium*, *Christus Dominus*, *Presbyterorum ordinis* itd. Nije to slučajno, jer je zapravo nemoguće govoriti o euharistiji i njezinoj biti bez kristološke, pneumatološke i eklezijske relacije. Zato ćemo ovdje posebno promatrati bit euharistije u povezanosti s Crkvom i crkvenom službom, ne umanjujući važnost njezinih drugih vidika.

Euharistija, Crkva i pashalni misterij

Enciklika počinje konstatacijom: Crkva živi od euharistije (*ecclesia de eucharistia vivit*). Euharistija je srž Crkve i obratno. Kao što Crkva "čini" euharistiju, tako euharistija "čini" Crkvu.¹⁰ Ona najjasnije očituje otajstvo Crkve, koja je znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i znak jedinstva cijelog ljudskog roda.¹¹ Kao zajednica Božjega naroda, Crkva je sazdana na apostolskoj zajednici one Dvanaestorice, koji su na Posljednjoj Večeri postali dionici Tijela i Krvi Kristove pod prilikama kruha i vina.

Lomljenje kruha je najčešća biblijska slika Crkve, koja uvodi u pashalno otajstvo Krista, koji tijelo predaje i krv prolijeva za mnoge. Euharistija organski spaja čas križa s časom otkupljenja i proslave. Pashalni misterij je zgusnut i anticipiran u euharistiji.¹² Crkva, slaveći Kristovo otajstvo, izražava svoju bit, jer euharistijom trajno posadašnjuje pashalni misterij. Posadašljenje nije samo puka vremenska kategorija, nije ni samo podsjećanje. Ono nadilazi vremensku prostornost. Papa ističe da je euharistijsko posadašljenje sakramentalni dar Krista samog, u njegovoj osobi, djelu spasa i ljubavi.¹³ Tako euharistija obnavlja i učvršćuje pritijelovljenje Kristu. Mi primamo Krista a Krist prima nas. Radi se, dakle, o međusobnom prebivanju. Na taj način euharistijski kruh postaje lijek besmrtnosti i protuotrov za smrt, kako se izrazio Ignacije Antiohijski.¹⁴

⁹ Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia*, br. 19.

¹⁰ Usp. LG, br. 11 te encikliku *Redemptor hominis*, br. 20.

¹¹ Usp. LG, br. 1.

¹² Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia*, br. 5.

¹³ Usp. *Isto*, br. 5 i 10.

¹⁴ Usp. *Poslanica Efežanima* 20; PL, 5, 661.

Euharistija i *communio* Crkve

Već je sv. Augustin promatrao euharistiju kao sakrament jedinstva, koje se manifestira u različitim nijansama.¹⁵ Zato je među višestrukim učincima euharistije posebno važan učinak zajedništvo vjernika s Kristom, zajedništvo s općom Crkvom i konkretnom zajednicom. Tako “*communio ecclesiastica*” postaje “*communio eucharistica*” i obratno.¹⁶ Euharistija je najveći izraz i ostvarenje jedinstva Božjega naroda i znak jedinstva cijelog ljudskog roda. Ona je predlika eshatološkog jedinstva svega stvorenoga. Ona najjasnije izražava i ostvaruje kako nevidljivo kristološko, tako i vidljivo eklezijalno zajedništvo, to jest s Kristom i s njegovim naukom, sakramentima, vidljivom hijerarhijom itd. Ona povezuje opće s ministerijalnim svećeništvom. No, iako je euharistija vrhunac višestrukoga zajedništva, ipak ona nije njegovo polazište, nego prvenstveno njegov izraz i dokaz. Euharistija stvara, učvršćuje i promiče zajedništvo. Zato euharistija ima svoje osmišljeno slavlje u zajednici, iako ona nije nikada slavlje samo jedne zajednice, nego je po biskupu, koji je u jedinstvu s papom, povezana s cijelom Crkvom. Papa je vidljivo počelo jedinstva biskupa i vjernika, a biskup je vidljivo počelo jedinstva u svojoj mjesnoj Crkvi. *Ubi episcopus, ibi ecclesia, ibi eucharistia.*

Euharistija i crkvena služba

Pojam crkvene službe bitno je vezan uz euharistiju a euharistija uz pojam Crkve. Euharistija je jednako kao i Crkva jedna, sveta, katolička i apostolska.¹⁷ Apostolska je u trostrukom smislu, objašnjava papa: prvo, apostoli su u njezinu temelju; drugo, slavi se po vjeri apostola i treće, od apostola je potekao sakramentalni red uz kojeg je bitno vezana sukcesija, koja istovremeno znači naviještanje iste vjere, čin ispovijesti vjere, molitvu i kolegijalnu odgovornost. Zato je kolegij biskupa nositelj sukcesije. A on se naslanja na instituciju Dvanaestorice, gdje se ne radi o grupi pojedinaca, nego o istinskoj zastupničkoj instituciji, u koju Isus slobodno poziva, šalje ih propovijedati, daje im različite naloge i ovlasti, zapravo daje im udio u svojoj službi. On ih pozivom i poslanjem pritetjelovljuje svome svećeništvu. Apostoli pak polaganjem ruku, a ne zajednica, iako uz

¹⁵ Usp. bilješku br. 7.

¹⁶ Usp. Reinhild AHLERS, “Eucharistie”, u: *Ecclesia a sacramentis*, str. 25.

¹⁷ Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia*, br. 26.

pristanak i molitvu zajednice, utemeljuju dodatne posebne službe i strukture u Crkvi, najvjerojatnije po uzoru na ustrojstva židovskih zajednica. Oci, poput Tertulijana, Klementa Rimskog, Ignacija Antijohijskoj, Ireneja i drugih, sažimaju to jednostavno u načelo: Crkva od apostola, apostoli od Krista, Krist od Boga. Dakle, u najranijem ustrojenju službi naslućuje se sukcesija kao bitan element, jer svaka služba na svoj način, iako u različitim stupnjevima i odgovornosti, uranja u Kristovu službu i njegovo svećeništvo.

Stoga je služba prvenstveno kristocentrična, ona je nastavak Kristova poslanja, predstavljanje Krista u zajednici.¹⁸ Služba je istovremeno i eklezijalnocentrična, esencijalno proizlazi iz otajstva Crkve, pa ona predstavlja i Crkvu u zajednici. Zato je zadaća Crkve i crkvenih službi da uspostavlja vertikalno nevidljivo zajedništvo s Bogom i horizontalno vidljivo zajedništvo s vidljivom hijerarhijskom Crkvom.¹⁹ Oba vida teološki se nadopunjuju. Po eklezijalnom elementu izražava se kristocentrični. Služba je Isusov mandat, ali u Crkvi i za Crkvu. Zato Rahner tvrdi da je služba temeljnica Crkve i njezina bit. Nositelji službe jesu zastupnici Crkve i Krista u zajednici, svjesni da daju što sami ne mogu dati.

Euharistija i ministerijalno svećenstvo

Iako je otajstvo euharistije dano svemu Božjem narodu, a koncil to izričito tvrdi konstatacijom da je euharistija čin vjernika,²⁰ ipak je ministerijalno svećenstvo u najtješnjoj vezi s euharistijom. Ona je glavni i vrhunski razlog svećeništva, koje je rođeno u času ustanovljenja euharistije. Svećenstvo, na neki način, postoji "od nje" i "za nju", a posebnim zadaćama ono je zaduženo "za nju". Svećenik izvršuje svoju glavnu zadaću i iskazuje se u svoj punini kada slavi euharistiju,²¹ naravno samo valjano zaređeni svećenik u jedinstvu s biskupom.²² Dakle, potpuna euharistija tamo je sačuvana gdje postoji biskup s apostolskim nasljeđem u jedinstvu s rimskim prvosvećenikom i ostalim zborom biskupa, koji dijeli sakrament svećeničkog reda. *Ubi episcopus*, ili od njega valjano zaređeni svećenik, *ibi eucharistia*. Ministerijalni svećenici su prvotni biskupovi suradnici.²³

¹⁸ Usp. SC, br. 10.

¹⁹ Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia*, br. 34.

²⁰ Usp. SC, br. 48.

²¹ Usp. IVAN PAVAO II., *Večera Gospodnja*, br. 2; LG, br. 28; PO, br. 2.

²² Usp. LG, br. 28; Trident 1562. god.; IV. lateranski 1215. god.

²³ Theodor SCHERMANN naziva ih *synmistai* i *synepimachoi* (su-svećenici i suborci), usp. *Die allgemeine Kirchenlehre*, Padeborn 1914., str. 124.

Neosporno je da je Crkva oduvijek sakramentalno uvodila vjernike krštenjem u Kristovo zajedništvo. Isto tako je neosporno da je Crkva polaganjem ruku, tj. sakramentom svetog reda uvodila u posebne crkvene sakramentalne službe. Valjano zaređeni svećenik stoga je povlašteni suradnik Kristove milosti u Crkvi. On svetom vlašću koju ima odgaja svećenički narod i upravlja njime, izvršuje (*conficere*) euharistijsku žrtvu “in persona Christi” i prinosi je Bogu u ime cijelog naroda. Vjernici pak, snagom svoga kraljevskog svećeništva sudjeluju u prinošenju euharistije i vrše ga u primanju sakramenata.²⁴ Na taj način euharistija povezuje, poput životvorne struje, ministerijalno s općim svećeništvom.

Prinošenje žrtve “in persona Christi” znači više negoli “u ime” ili “namjesto”. Svakako to on čini u ime cijele Crkve. Ali ovdje se radi mnogo više o poistovjećivanju s Kristom, koji je tvorac i subjekt vlastite žrtve.²⁵ Dakle, otajstvo Crkve bitno je vezano uz otajstvo euharistije, a otajstvo euharistije uz biskupa i od njega ovlaštenog svećenika, koji djeluje umjesto Krista, kako se izrazio Pavao²⁶ ili kako stoji u najnovijoj enciklici da se Krist služi njegovim ustima, glasom itd. Ipak za katolike je zakonito, sukcesivno, sakramentalno prenošenje službe (biskupsko, kao punina svetog reda i svećeničko redenje) konstitutivno kako za bit Crkve, tako i za otajstvo euharistije. Redenje nije samo modus uvođenja u službu ili opunomoćenje za službu, nego ima kristološku dimenziju. Ono osposobljava za predstavljanje Krista. Ono svojom sakramentalnom milošću i s neizbrisivim i neponovljivim biljegom osposobljava redenika da uprisutnjuje Kristovo otajstvo. Dakle, kako je euharistija središte Crkve, tako je isto i služba. Kako je euharistija središte službe, tako je i služba usmjerena na euharistiju, jer je zajedno rođena s euharistijom.²⁷

Odnos svećenik - laik

Odnos svećenika prema laiku, često je bio, a ponegdje je još i danas na području naše metropolije, katkad sličan odnosu bega i kulaka. Bogu hvala, da se to ne tiče velikog broja pastoralaca, ali je, na žalost, ipak istina da ih i danas ima. Takvi prakticiraju begovski pastoral. U pastoralu laik nema što tražiti osim da izvršava njihovu volju. Zašto je to tako ponegdje

²⁴ Usp. LG, br. 10.

²⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Večera Gospodnja*, br. 8; isto vidi: SC, br. 14 i 33; LG, br. 10; PO, br. 2.

²⁶ Usp. 2 Kor 5,20.

²⁷ Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia*, br. 31.

još i danas? To jednostavno pitanje zahtijeva složen i nijansiran odgovor. Jedan od razloga među mnogim je, čini mi se i to, što je zanemarena svijest da se ministerijalno svećeništvo nadograđuje na opće krsno, da su oba utemeljena u Kristovu svećeništvu. Iako ministerijalno ima posebnu odgovornost u zajednici, ipak se radi o jednom dostojanstvu ministerijalno i općeg svećeništva.²⁸ Izabrani na temelju krsnog svećeništva, polaganjem ruku i crkvenim poslanjem, dobivaju posebne službe radi svjedočenja, kako bi Crkva zaista bila “znak i oruđe spasenja” a ne radi “drmanja” nad zajednicom. Ministerijalno ima zadaću služiti općem, a ne monarhijski vladati njime. To najočitije iznosi evanđelist Ivan, kada na mjestu gdje sinoptici donose riječi ustanovljenja euharistije, on govori o služenju slikom pranja nogu. Kod ministerijalnog svećenika ono osobno mora postati eklezijalno a ono eklezijalno treba postati osobno.

Ugled i dostojanstvo oba svećeništva

Sve gore rečeno dogmatski je temelj i okvir sakramentalnom dostojanstvu svećenika. Drugi vatikanski koncil na više mjesta i u različitim kontekstima spominje dostojanstvo svećenika.²⁹ No, prije svega sam svećenik mora biti svjestan svoga svećeničkog dostojanstva. Ono proizlazi iz svijesti njegove uzvišene službe i poslanja. Zato je pitanje svećeničkog dostojanstva *eo ipso* povezano s pitanjem njegove službe. Ako je poslanje u krizi, onda je jasno da je i svećeničko dostojanstvo u krizi. To pokazuje anketa iz 1996. god. prema kojoj 54% svećenika doživljava krizu poslanja, a ona je najdublje izražena činjenicom da 73% pitanih svećenika ne uspijeva u liturgiji posredovati njezino istinsko značenje.³⁰ Više negoli je jasno, da svećenik svjedoči svoje dostojanstvo u svakom trenutku, prije svega sakramentalnim činima, pogotovo u euharistijskom slavlju.

Njegovu veliku ulogu, važnost i dostojanstvo prepoznali su svi vjernici, svih vremena i u svim krajevima svijeta. Dakako na različite načine, sukladno različitim tradicijama i kulturama. To dostojanstvo izražavao je stoljećima naš čovjek u sklopu svih sustava, pa i onda kada je bila čast napadati svećenika i njegov ugled. Roditelji su generacijama odgajali svoju djecu poštujući ugled svećenika, rekao bih, poput Marije u Kani Galilejskoj, gdje ona govori posluži: što god vam rekne učinite.³¹ S tom

²⁸ Usp. LG, br. 32; *Zakonik kanonskog prava*, 1983. god., kan. 208.

²⁹ Tako npr. u: PO, br. 1; SC, br. 97; LG, br. 5; CD, OT itd.

³⁰ Usp. P. SUDAR, predavanje na Katehetskom danu, Sarajevo 1. rujna 2003., koncept str. 7.

³¹ Usp. Iv 2,5.

vjerom, poštovanjem i povjerenjem i oni su gledali na svećenike. Svećenici su pak generacijama poput Pavla izgarali za svoje zajednice, a mnogi od njih, od najstarijih dana progona pa do Domovinskog rata,³² i živote su položili za svoje zajednice. Stoljećima je vladala određena harmonija.

A danas kao da je nestalo tog sklada, kao da je svatko sam sebi postao bližnji, pa prvenstveno misli samo na sebe, a na druge tek kad mu zatrebaju. Zašto je to tako? Ovo pitanje je još nedovoljno istraženo. Ono zahtijeva mnogostruke analize, kao npr. sociološke i teološko-pastoralne. Jedan od problema je zasigurno i to što svećenik snagom svoga poslanja ima naviještati Radosnu vijest, koju današnji sekularizirani svijet ne prima tako lako. Svijet, odbijajući poruku, ne prihvaća ni svećenika koji se ima identificirati s njom. Time se srozava njegov ugled i dostojanstvo u društvu. S druge strane, sigurno je da je svećenik izgubio "pole position" u društvu, izgubio je društvenu ulogu prvog učitelja, liječnika, jezikoznanca itd. Mnogi vjernici razumiju se bolje od njega u mnogim područjima znanosti i tehnike, naročito danas, recimo, na području informatike. Zbog svega toga, dakle, iz pozicije ugroženog dostojanstva ali i zbog previranja u društvenim prilikama i pastoralnim metodama, ali i zbog pomanjkanja dostojnog vrednovanja krsnog svećeništva, susret s njegovim vjernikom često se pretvara u napade i optužbe, umjesto poput Marije i Elizabete, u molitveni "Veliča". Za neke župnike, sreća da je samo za neke, vjernik je zaostao, neznalica itd. Ovdje treba još jednom istaknuti da velika većina svećenika dostojno respektira laike i s njima plodonosno surađuje. Također treba spomenuti da ima i laika koji pogrdno nazivaju svoje župnike, te stvaraju ozračje da im je on zapravo nepotreban, da mogu sve sami i bez njega. I jedan i drugi ekskluzivizam štetan je za Crkvu. Župnik je potreban zajednici da joj pastirski služi, a i župniku je potrebna zajednica.

Gore spomenutim ponašanjem svećenik sve više urušava svoj ugled i dostojanstvo, i na taj način ga sigurno neće povratiti u današnjem sekulariziranom svijetu, nego samo u onoj euharistijskoj svijesti i vjeri, da smo jedno ispred i iza oltara, da i vjernik krštenjem postaje dionikom Kristove svećeničke službe, da su vjernici kraljevsko svećenstvo, rod izabrani, sveti puk, narod svet krvlju stečen,³³ da je krsno svećeništvo zajednička a ministerijalno posebna baština Crkve. Dva se svećeništva ne isključuju, nego

³² U banjalučkoj biskupiji smrtno su nastradali svećenici: Ivan Grgić, Petar Jurendić, Marko Šalić, Alojzije Atalija, Filip Lukenda, Ratko Grgić i Tomislav Matanović, te sestra Cecilija Grgić. U vrhbosanskoj nadbiskupiji živote su izgubili fra Nikica Miličević, fra Leon Migić, te Caritasov mučenik fra Nikola Bagarić.

³³ Usp. 1 Pet 2,1-10.

nadopunjuju. Oba dva imaju svoje ishodište u Kristu, ali na poseban način: ministerijalno svojom vlašću voditi, ravnati, upravljati, predsjedati euharistijskom slavlju kao glava a opće sudjelovati u misnom slavlju kao udovi. Oba elementa, oba svećeništva, ministerijalno i krsno, iako se razlikuju po svojoj biti, čine jedinstvo stada i pastira, jedna su cjelina i garancija ispravnog puta. Kormilar i oni koji se s njime voze imaju zajednički interes.³⁴ Oba su svećeništva u otajstvu Crkve nerazdvojno povezana. Jedno drugom su podloga i osmišljenje. Morali bi se nadopunjavati i slagati poput dirigenta i muzičara u orkestru. Oba su bitna za život Crkve, ali s različitim zadaćama i odgovornošću. Zato koncil naglašava jednakost, dostojanstvo i zajedničko svim krštenima u izgradnji tijela Kristova.³⁵ Pastiri trebaju biti svjetlo laicima, kaže se na drugom mjestu.³⁶ Oni neka priznaju i promiču dostojanstvo laika u poslanju Crkve, neka nastoje otkriti mnogovrsne darove laika, neka dodjeljuju dužnosti u službi Crkve ostavljajući im slobodu i prostor djelovanja.³⁷ Laicima je svjetovna narav vlastita i posebna. Posebna karizma laika jest činiti Crkvu prisutnom u vremenitim stvarima. Izvršavajući dobro svoje laičko poslanje, oni su kvasac u posvećivanju svijeta.³⁸ Nije, dakle, intencija koncila klerikalizacija laika, niti laicizacija klerika, nego zdrava suradnja u vlastitoj naravi.

Pastiri moraju biti svjesni, poput Augustina,³⁹ da odgovornost nositelja službi ne isključuje odgovornost njih kao vjernika, da daju ono što sami ne mogu, da to nije njihova čačevina, jer su te dare primili, da i oni jednako kao i ostali vjernici trebaju milost spasenja po sakramentima. Zato je dužnost i potreba svakog svećenika kao i vjernika, da i sam prima, a ne samo dijeli sakramente, što se posebno odnosi na sakrament pomirenja.

Svećenici izvršuju uzvišenu i potrebnu službu oca i učitelja u zajednici, ali pritom ne smiju zaboraviti da su zajedno s vjernicima Gospodinovi učenici, da su udovi jednog te istog tijela. Svoju upraviteljsku zadaću ne smiju provoditi na svoju volju ili na svoju korist, nego na korist svima. Svećenik nije poslan među ljude da mu oni služe, nego da on služeći njima, služi Crkvi i Kristu.

³⁴ Usp. PO, br. 11.

³⁵ Usp. LG, br. 32.

³⁶ Usp. GS, br. 42. O odnosu ministerijalnog i krsnog svećeništva više: *Mediator Dei* iz 1947. god. te dokument treće Sinode biskupa 1972., KS, Dok. 35, Zagreb 1972.

³⁷ Usp. PO, br. 9.

³⁸ Usp. LG, br. 31. Koncil laicima posvećuje cijelo 4. poglavlje konstitucije o Crkvi *Lumen gentium*, kao i dekret o apostolatu laika *Apostolicam actuositatem*. O njima se govori i u drugim koncilskim dokumentima, npr. GS, br. 43; AG (*Ad gentes*), br. 15, 41 itd.

³⁹ "Dok me straši ono što sam vama, ipak me tješi ono što sam s vama. Jer sam vama biskup, a s vama sam kršćanin", *Sermones*, 340/PL, 38.1483.

Umjesto zaključka

Sažimljući glavne misli i stavove, potrebno je ponovno istaknuti da su Krist, Crkva i sakramenti komplementarni pojmovi, koji čine samo u tom redoslijedu neodvojivo jedinstvo ali i nepomiješanu različitost. Isto tako se međusobno odnose pojmovi Crkva, euharistija i crkvena služba. Jedno s drugim je toliko neodvojivo ali i nepomiješano sraslo tako da čini onu bitnu odrednicu drugoga pojma. Euharistija je *raison d'être* svećeništva, koje postoji radi nje i za nju, slaveći je "in persona Christi". Takva euharistija čini Crkvu, i takva Crkva čini euharistiju. Tako se ostvaruje višestruko zajedništvo s Kristom, zajedništvo s općom Crkvom i zajedništvo s konkretnom zajednicom vjernika. Euharistijsko zajedništvo je podloga zajedništvu ministerijalnog i općeg svećeništva. Dva se svećeništva ne isključuju, nego nadopunjuju. Obadva imaju svoje ishodište u Kristu, iako na poseban način: ministerijalno u euharistijskom slavlju kao glava a opće kao udovi, različiti u svojoj biti i odgovornosti, ali isti u jednom dostojanstvu. Na žalost, kod nas se još uvijek osjeća manjkavost u dostatnom vrednovanju krsnog svećeništva, što baca mrlju i na dostojanstvo ministerijalnog svećeništva.

Slobodan sam na kraju, umjesto bilo kakvog zaključka, bez ikakvog komentara iznijeti nekoliko misli iz različitih izvora: Svetog Pisma, otaca, dokumenata, koji iz svog kuta dotiču današnju temu i dostojanstvo svećenika.

- Susret s Kristom u euharistiji ne smije za nas postati navikom.⁴⁰
- Neki, da bi izbjegli "formalizam", ne drže se propisanih liturgijskih formi, njih smatraju neobvezujućim, neodobreno uvode svoje vlastite, često i neprilične novotarije kao da je euharistija njihovo privatno vlasništvo.⁴¹
- Pavao upozorava Timoteja da nadglednik ne bude srebroљubac... ili odan mnogom vinu i prljavu dobitku.⁴²
- Ambrozije ističe, neka svećenici ne posreduju u stvarima novca.⁴³
- Crkvena služba ne smije postati sredstvom obogaćivanja. Ne valja vezati srce uz bogatstvo. Kloniti se gramzljivosti. Čuvati se svake vrste trgovanja.⁴⁴
- Častohleplje sa svim njegovim posljedicama najveća je opasnost za svećenika.⁴⁵

⁴⁰ Usp. IVAN PAVAO II., *Večera Gospodnja*, br. 7.

⁴¹ Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia de eucharistia*, br. 52.

⁴² Usp. 1 Tim 3,3.8.

⁴³ Usp. AMBROSIUS, BKV, III, str. 231 sl.

⁴⁴ Usp. PO, br. 17.

⁴⁵ Usp. Ivan ZLATOUSTI, BKV, IV (P.), str. 149-151.

- Ako želiš biti čašćen, kloni se častohleplja.⁴⁶
- Svećenik mora imati tisuću očiju, jer ne gleda samo za sebe nego i u ime naroda.⁴⁷
- O skrbi za svećenike koncil kaže da oni trebaju imati pravednu plaću, jer je zaslužuje svaki radnik, a svećenik radi za evanđelje pa treba i živjeti od evanđelja. Plaća treba biti dostatna za doličan i dostojan život. Još više od toga biskup se ima skrbiti i za svećenikov odmor. Doslovno se kaže da biskup ima “dostatno providjeti za zdravstveno osiguranje”.⁴⁸

⁴⁶ Usp. Ivan ZLATOUSTI, BKV, I, str. 78; III, str. 294.

⁴⁷ Usp. Ivan ZLATOUSTI, BKV, IV, str. 155.

⁴⁸ Usp. PO, br. 20, 21. Makar okolnosti u kojima živimo ne omogućuju dostatnu primjenu te skrbi, ipak je važno pripomenuti da se i to tiče svećeničkog dostojanstva.